

Mijn Herinnering Aan MALUKU

door Judith Adonia Limahelu

Liefde op het eerste gezicht¹

Saparua Tiouw, december 1922

Het is vroeg in de ochtend, de zon is net opgekomen. Adonia was vanmorgen vroeg wakker. Ze kon niet meer slapen. Ze vindt het niet erg. Ze houdt ervan om in alle vroegte te wandelen, het is nog niet te warm. In de ochtend ruikt het zo heerlijk. Ze is naar haar favoriete plek gelopen. Vanaf deze plek kijkt ze uit over het landschap en de zee, naar de bananenbomen vol met kleine groene trossen bananen en de wuivende palmbomen langs het strand.

Adonia ziet de zon opkomen. Er heerst een serene stilte. Ze ademt de ochtendlucht diep in. Heerlijk. In de verte komt een vissersboot aan. Dromerig ziet ze een van de mannen uit de boot springen, de boot wordt het strand opgetrokken.

Adonia denkt aan gisterenavond. Ze was bij de familie Limahelu. Het was een gezellig samenzijn met muziek maken, dansen en verhalen vertellen. Oom Agus Limahelu vertelde trots het verhaal over de naam Limahelu: "Oorspronkelijk komen wij van Seram, Piru. Het was in de periode van de Portugese overheersing (rond 1512). Vijf broers gingen er met een prauw op uit, ze hadden in die tijd nog geen achternaam. Ze zochten een beter leven, een betere toekomst. Ze belandden op het eiland Saparua. De broers kregen ruzie. De ene broer wilde op het eiland blijven en de ander wilde verder reizen. Een van de broers werd heel boos en sloeg met een stok op de grond. En tot ieders verbazing spoot er water uit de grond. Het was zoet water. Water betekent leven en zo zijn de broers op het eiland Saparua gebleven en ontstond de naam: Lima = vijf en helu = bron, Limahelu."

Adonia weet waar de bron, de waterput ligt in Tiouw. Ze houdt van de verhalen van vroeger, er ligt een soort wijsheid in verborgen. '*Orang tua tidak parlente*', 'De ouderen vertellen niet zomaar wat'.

Ze is geboren en getogen op Saparua. Ze is dochter van Johannes Noya en Henriëtte Poetiray. Ze heet, Adonia Poetiray. Haar vader woont met zijn vrouw en kinderen in Jakarta. Haar moeder is overleden toen ze 6 jaar was. Adonia is als *Anak Piara* (adoptiekind) opgegroeid bij haar oom Zacharias en tante Etta. Zij hebben samen drie dochters Lucy, Doyera en Nella wonende aan de Voorstraat te Tiouw Kintal Poetiray. (het erf van de familie Poetiray).

Adonia denkt met een glimlach aan haar oude tante Jane Poetiray. Ze houdt van dansen, *sopi* (palmwijn) en een sigaar. Met haar mooie grijze lange haren en haar donkere stem vertelt ze op een grappige manier verhalen.

Het verhaal van de familie Poetiray begint omstreeks 1750 en vond plaats onder de naam Lesimanuwaja. Om precies te zijn Pieter Lesimanuwaja van het eiland Haruku. Hij verliet in de VOC-tijd het eiland Haruku, hij gaf zijn eigendomsrechten op en werd *bogor* (burger) van Saparua.

---

¹ Dit verhaal is gepubliceerd in:

MalukuXperience Klunder, A. (2017) *Mijn herinneringen aan Maluku*. Nootdorp: MalukuXperience. ISBN: 9789075626001

Mijn Herinnering Aan MALUKU

door Judith Adonia Limahelu

Adonia denkt: “Wat dapper dat hij de moed had om de bescherming en veiligheid van zijn familie en de adat te verlaten.” En ze denkt aan hoe tante Jane het verhaal vertelt: “De VOC heeft het verbouwen en verkopen van kruidnagels buiten Ambon verboden. Alle kruidnagelbomen moesten vernietigd worden. Op deze manier was de VOC er zeker van dat ze geen concurrentie hadden. De VOC hield streng toezicht

op de naleving van het verbod, door het invoeren van de hongitochten (militaire inspectietochten). De bevolking was verplicht twee keer per jaar, veertien dagen lang, deel te nemen aan de hongitochten. Ze moesten roeien en brachten de gouverneur en zijn medewerkers langs de eilanden om de VOC-posten te bezoeken. Ze voerden strafmaatregelen uit tegen de smokkelaars. De roeiers moesten in hun eigen onderhoud voorzien, er waren zieken en er vielen doden op zee wegens gebrek aan energie en voeding.”

Tante Jane vertelt tot dit punt het verhaal heel serieus. Vervolgens staat ze op uit haar stoel met haar grote forse lijf. Heel langzaam stijgt ze omhoog, ze zakt een beetje door haar knieën. Ze staat met één hand in haar zij en met één hand begint ze te wijzen en met stemverheffing leest ze de VOC-mensen boos de les. Verontwaardigd roept ze dat ze van hun spullen moeten afblijven en zich netjes moeten gedragen.

Adonia schudt lachend haar hoofd als ze hieraan denkt. En ze denkt: “wat erg dat dit is gebeurd. Het waren slavendrijvers die VOC-ers. De bevolking moest tijdens de oogsttijd extra en langer deelnemen aan de hongitochten. De VOC bepaalde waar kruidnagel geplant mocht worden. Op andere plekken werd de aanplant uitgeroeid zonder schadevergoeding. De kruidnagel heeft ons geen welvaart gebracht, eerder leed en armoede”.

Over de naam Lesimanuwaja heeft Adonia gehoord dat Lesi = meer of boven en manu = vogel betekent. Wat waya betekent is niet bekend. Globaal genomen zou het kunnen betekenen: een vogel die hoger of ver vliegen kan. “Een mooie symbolische betekenis.”

Het vermoeden is dat Pieter Lesimanuwaja zichzelf Poetiray heeft genoemd, omdat hij een witte vlek (puti/poeti) op zijn gezicht had. Verder zou hij bekend staan als een goede spoorzoeker/wegwijzer, vertaald als ‘ray’. En zo ontstond de naam Poetiray.

De tijd verstrijkt, inmiddels is de zon al helemaal opgekomen. De dag is begonnen. Het is gedaan met de serene rust. De vogels fluiten erop los. En aan de geluiden hoort Adonia dat er allerlei activiteit is op het eiland. Ver weg, vanuit de kampong, hoort ze vrolijk spelende en lachende kinderen. Ze zingen: “Satu dua, satu dua tangan taruk die pinggang”. (“Eén twee, één twee zet je handen op je heupen.”) Ze zit nog steeds op dezelfde plek. Vandaag is het zaterdag, ze heeft alle tijd voor zichzelf. Ze vindt het fijn om alleen te zijn en al mijmerend voor zich uit te staren. Er zijn grote veranderingen op komst, ze kijkt er naar uit maar ze vindt ze het ook erg spannend.

Vorige week heeft de Masuk Minta plaatsgevonden. Oom Zack en tante Etta hebben gevraagd aan oom Bram en tante Ilse Limahelu of hun zoon Hanoeh met Adonia wil trouwen. De familie Limahelu heeft ingestemd. Hanoeh en Adonia waren hier beiden

Mijn Herinnering Aan MALUKU

door Judith Adonia Limahelu

niet bij aanwezig. De families hebben dit besluit genomen en hebben afspraken gemaakt over de ceremonie. Wat er precies is afgesproken weet Adonia niet. Vijf dagen geleden heeft ze van tante Etta gehoord dat ze gaat trouwen. De bruiloft zal plaatsvinden op 12 februari 1923.

Tante Etta vertelde dat ze een gearrangeerd huwelijk geregeld hebben voor haar, omdat het moeilijk zou worden om een aanstaande echtgenoot te vinden vanwege het feit dat ze een onecht kind is. Adonia is haar oom en tante dankbaar hiervoor. “Maar”, denkt ze “ik ken die hele Hanoch niet”, “Wat voor man is het? Zal hij goed voor me zorgen? Vind ik hem wel leuk?”

Adonia kent de ouders van Hanoch en zijn broers Elsama en Izaäk en zijn zus Eleonora ook. Zij zijn een paar jaar geleden weer op Saparua teruggekeerd, nadat oom Bram op Sumatra als KNIL-militair had gediend in de Atjeh-oorlog. Het hele gezin is meegegaan. Ze leefden in een **Tangsi**.

Hanoch is niet teruggekeerd naar Saparua omdat hij, evenals zijn vader, KNIL-militair is geworden. Hij is gestationeerd op Java – Bandung.

Adonia krijgt kippenvel bij deze gedachte. Ze zal samen met Hanoch vertrekken naar Java.

Met aandacht kijkt ze naar het uitzicht. Wat zal ze dit gaan missen. De wuivende palmbomen, de prachtige stranden met de mooie. door de zee gladgeslepen, schelpen. Ze houdt van langs het strand lopen met haar blote voeten door het water en om dan ze aan één van de jongens te vragen of hij een **Kelapa Muda** (kokosnoot) uit de boom voor wil halen. Ze houdt van het eiland Saparua. Van de sfeer, de gezelligheid, van het eten, van koken, van de muziek en van de warmte. Ze houdt van **Rujak** met verse ananas en mango. Tranen biggelen over haar wangen. En dan springt ze op en zegt tegen zichzelf: “Kom op. Het komt goed. Heb vertrouwen”.

Het is een paar dagen later. Vanavond zal de eerste ontmoeting van Hanoch en Adonia plaatsvinden. Adonia is in de tuin. Ze kijkt of er nog **Durian** in de boom hangt. De boom staat langs de muur. Ze kijkt over de muur en ziet een man langslipen. In een flits gebeurt het. Ze kijken elkaar aan. Hij lacht. Ze lacht terug en knikt. “Wat een mooie ogen heeft deze man en hij ziet er leuk uit”. Adonia volgt hem met haar ogen. Hij draait zich om en ja hoor, daar is die mooie lach weer. Hij lacht naar haar en geeft haar een knipoog en een knikje en loopt door. Adonia kijkt hem dromerig na en bedenkt: “deze man ken ik helemaal niet”. Opeens schrikt ze, alsof ze wakker wordt uit een droom. Schaamtevol slaat ze haar ogen neer, “dit kan niet, dit mag niet”.

Die avond komt Hanoch de woonkamer binnen. Adonia zit op een stoel en kijkt verlegen naar de grond. Als hij voor haar staat dan kijkt ze op en kijkt in die prachtige ogen van vanmiddag.